InfoMigjorn
Butlletí digital sobre llengua catalana

Núm. 1.339

18 de juliol del 2017

SUMARI

1 Alexandre Ordaz ► Pel valencià consolidat de l'audiovisual (1)

2 Les Illes, Catalunya i el País Valencià celebraran l'any Fabra conjuntament

3 David Bueno ► La llengua materna s'aprèn abans de néixer

4 Albert Pla Nualart ► Anem o arribem a un hotel però entrem en una botiga

5 Teresa Tort ► Saó

6 Magí Camps ► Famílies enllaçades

7 Josep Lacreu ► Aprendre a dir 'prendre'

8 Ferran Suay ► Això de la igualtat lingüística

9 Jaume Corbera ► No poseu pegues

10 Antoni Llull Martí ► El cotxe, el *coach* i el *coaching*

11 Pau Vidal ► El catanyol es cura

12 Quaderns. Revista de Traducció ► Sumari del núm. 24 (2017)

13 Enllaços

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.
ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots
Subscripcions: http://migjorn.cat/alta.php Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat @InfoMigjorn

1 Pel valencià consolidat de l'audiovisual (1)

Alexandre X. Ordaz Dengra

Las Provincias (03/07/2017); reproduït a *Taula de Filologia Valenciana*

https://taulafilologiavalenciana.wordpress.com/2017/07/07/pel-valencia-consolidat-de-laudiovisual-i/

El valencià hauria de sentir-se i de predominar clarament en la nova radiotelevisió valenciana en tots els formats: no-ficció (informatius, magazins, documentals...), ficció (cine, sèries, dibuixos animats...), publicitat... Ara bé, ¿quin valencià? ¿El de «eixos hòmens jóvens fan dos faenes i seguixen avant» o el de «aque(s)ts homes joves fan dues feines i segueixen endavant»? (El primer exemple aplica el model de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua –AVL– i el segon seguix els «Criteris lingüístics» elaborats l'any passat per la Direcció General de Política Lingüística –DGPL–.) ¿O cap d'eixos dos models de valencià, sinó algun híbrid? ¿O tant l'u com l'altre, però en funció de «registres» o de «graus de formalitat» com ara alguns suggerixen?

Per a resoldre la qüestió, la dita DGPL (una part de la Conselleria d'Educació i Cultura) va crear una comissió que l'estudiara i, en acabant, també ho ha fet la mateixa Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació (CVMC). Finalment, el passat 19 de maig es celebrava en la UV la jornada «El valencià de la futura RTVV: models lingüístics de la comunicació audiovisual», on diferents membres d'eixes comissions donaven pistes sobre les seues possibles conclusions. A la vista de tot el que es va dir, pense que, abans que siga massa tard, convé dibuixar unes línies mestres i tindre-les ben presents quan ens movem en este terreny tan delicat. Per això, dedicaré a la qüestió dos articles dels quals este és el primer. Anem a pams.

En primer lloc, el model de valencià ha d'estar al servici de l'ús, ser-li útil; en altres paraules, ha d'ajudar a la societat a adoptar-lo com a mitjà d'expressió habitual. Això implica que ha de ser un model natural, identificador, assimilable i practicable per als cinc milions de valencians. Per tant, no hauria de separar-se artificiosament del model de valencià públic que, durant vora vint-i-cinc anys, va fer connectar l'anterior radiotelevisió amb la nostra societat i va ajudar a aprendre la llengua a tants milers de persones a través de sèries de ficció com «Autoindefinits» o «L'Alqueria Blanca», de dibuixos animats com «Bola de Drac» o «Doraemon» o dels documentals de «Dossiers» o d'«Arrels». Contràriament, ha de basar-se en tota la faena feta durant tant de temps per tècnics lingüístics, traductors, comunicadors, actors... Ben mirat, no aprofitar eixe bagatge enor-

me, ignorar-lo, significaria forçar un tall en el model de valencià, que s'afegiria innecessàriament a un tall forçat previ que ha sigut dolorós: el que afecta encara la recepció de ràdio i televisió en valencià. Una actuació tan errònia i tan greu tindria com a efecte el desconcert i la inseguretat dels usuaris d'una llengua que, per a poder prosperar, necessita un camí tan recte i constant com siga possible.

Per una altra banda, el valencià de la nova radiotelevisió hauria de tindre com a marc de referència les publicacions de l'AVL com a organisme de la Generalitat que, segons l'Estatut d'Autonomia, s'encarrega de regular la llengua. Conseqüentment, els responsables del model lingüístic de la CVMC haurien d'aplicar les prescripcions i recomanacions dels documents normatius de l'entitat (gramàtica, diccionari i altres) i observar especialment les del «Manual de l'estàndard oral» (2006) i el «Llibre d'estil per als mitjans audiovisuals en valencià» (2011), treballs editats en vida de l'ens RTVV. Anant per eixe camí, facilitaríem l'assoliment de quatre objectius: 1) que el model de valencià de l'audiovisual (que té una incidència social tan gran) i el que usa la institució estatutària de consens (l'AVL) siguen com carn i ungla, de manera que el primer tampoc haja de canviar amb cada nou govern; 2) que el conjunt dels valencianoparlants s'identifiquen amb eixe model lingüístic (vinculat directament a l'oficialitat) i que vullguen practicar-lo; 3) que els no valencianoparlants estiguen en contacte amb un valencià natural i de qualitat, de manera que el consideren positivament i que els impulse a usar-lo en la comunicació pública, i 4) que es dignifiquen i es vehiculen en la pràctica aquells trets lingüístics (fonamentalment, tries lèxiques i gramaticals) que caracteritzen el valencià com a modalitat i que són plenament normatius.

En l'article que ve, seguiré analitzant com de negatiu seria per a la percepció i ús social del valencià abandonar el model de valencià consolidat de l'audiovisual (i segellat per l'AVL) i apostar, partint de nou de zero, per un model diferent que es separe dels parlants i de la societat valenciana i que responga a unes bases poc sòlides i massa volubles (com ho són els interessos partidistes de cada govern); també explicaré quin principi bàsic hauria de regir la qüestió del model lingüístic en la radiotelevisió valenciana. De moment, les reflexions fetes comporten que, tant per efectivitat com per a potenciar l'ús social de la llengua, els mitjans audiovisuals públics valencians haurien de dir, com diuen els valencians, que «*eixos hòmens jóvens fan dos faenes i seguixen avant*». I això independentment de «registres» o de «graus de formalitat», ja que parlem de formes valencianes que són generals entre els parlants, que estan legitimades per la nostra literatura històrica (i pels materials audiovisuals fins ara exis-

tents en valencià) i a les quals donen preferència els treballs de l'AVL. ¿O és que algú encara pensa (sincerament) que les formes tradicionals valencianes són sistemàticament vulgars o exclusivament col·loquials davant de les que són pròpies d'altres modalitats de la llengua?

2 Les Illes, Catalunya i el País Valencià celebraran l'any Fabra conjuntament

VilaWeb, 11/07/2017

http://www.vilaweb.cat/noticies/les-balears-catalunya-i-la-c-valenciana-fan-un-seguiment-aquest-dimarts-del-treball-comu-en-politica-linguistica/

Les direccions generals de Política Lingüística de les Balears, Catalunya i el País Valencià han acordat d'enviar conjuntament els darrers informes sobre l'incompliment per part de l'estat espanyol de la Carta Europea per a les Llengües Regionals o Minoritàries. Aquests informes corresponen als anys 2014-2016. Ahir a l'Arxiu del Regne de Mallorca es van reunir per tercera vegada els tres directors generals: Marta Fuxà, de les Illes, Ester Franquesa, del Principat, i Rubén Trenzano, del País Valencià.

Les tres administracions també van decidir de fer un acte conjunt de commemoració de l'Any Fabra, que serà l'any vinent, amb motiu del centenari de la gramàtica de la llengua catalana i els cent cinquanta anys del naixement de Pompeu Fabra.

La reunió va servir per a fer seguiment dels acords de les reunions anteriors –el novembre del 2016 a Barcelona i el març del mateix any a València–, encarats a treballar en el sistema d'acreditacions i equivalències del coneixement de la llengua catalana, a crear versions en català de la legislació, de webs estatals i europees i a proposar noves actuacions comunes.

Els responsables van posar en comú accions de foment en àmbits diversos: empresa i consum (sector de joguines, indústria farmacèutica), cinema, televisió i ràdio, i justícia, entre més. Així mateix, van acordar d'estendre a tots els territoris la campanya "I tu, jugues en català?", per promoure el català en el món del joc.

3 La llengua materna s'aprèn abans de néixer

David Bueno

Ara, 16/06/2017

http://www.ara.cat/suplements/ciencia/llengua-materna-sapren-neixer_0_1816018457.html

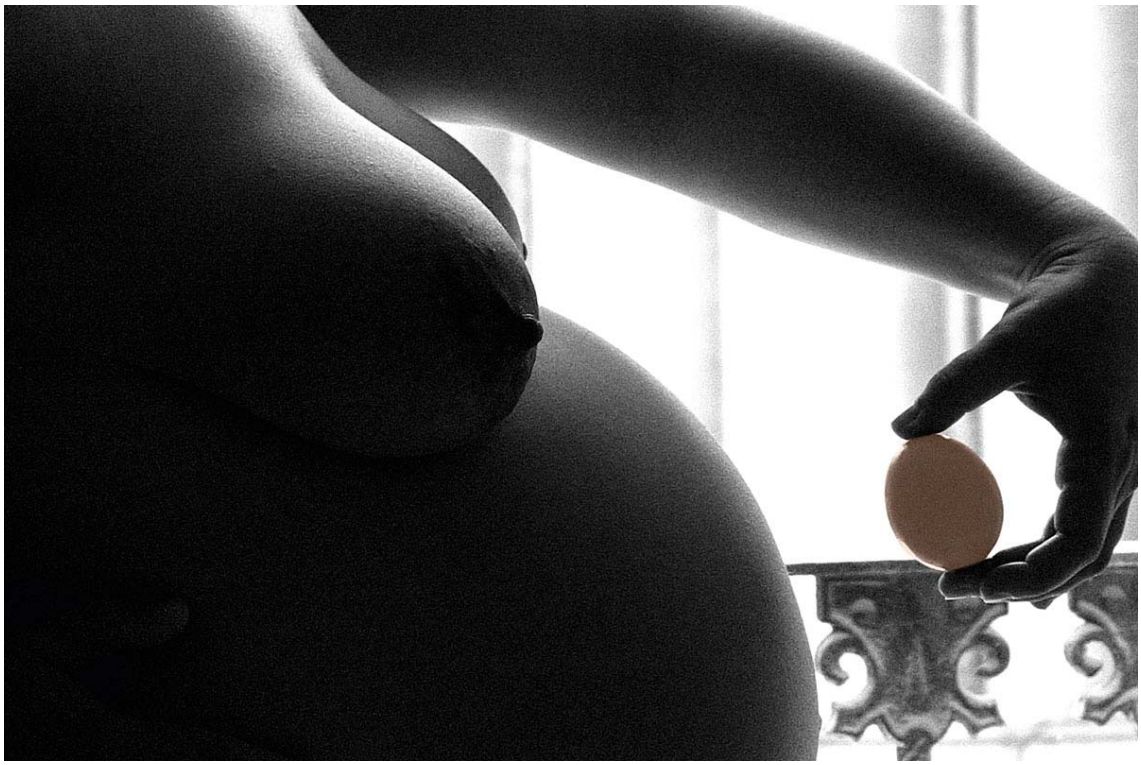

► Fotografia d'Ángeles Serna. Fragment de «Vides dins», 2005. Sèrie «Tocar mare»

Les persones naixem amb la capacitat biològica d'adquirir un o més d'un idioma. Ho demostra el fet que tothom aprèn la llengua materna de forma gairebé automàtica, per contagi cultural i per imitació, i que aproximadament la meitat de la població mundial és bilingüe. Normalment, els infants comencen a dir les primeres paraules amb significat i de forma conscient entre els 9 i els 12 mesos, la qual cosa indica que han d'haver adquirit prèviament les característiques lingüístiques bàsiques, entre les quals destaquen els sons i els ritmes propis de cada idioma. Però, quan els comencen a adquirir i a reconèixer?

Un treball realitzat per Utako Minai i els seus col·laboradors, de la Universitat de Kansas, publicat a *NeuroReport*, indica que aprenem a distingir el ritme de l'idioma matern abans de néixer, durant el tercer trimestre de gestació. Això concorda amb altres treballs previs que indiquen que durant els últims mesos de desenvolupament el cervell fetal incorpora aprenentatges que provenen de

l’exterior, la qual cosa emfasitza la importància de l’ambient extern per afavorir un desenvolupament cerebral correcte.

Els experiments

En estudis anteriors, altres grups de recerca havien assenyalat que pocs dies després de néixer els nadons ja són capaços de reconèixer la llengua materna i de distingir-la d’altres idiomes. Els experiments que ho demostren són molt simples. Es fa escoltar als nadons gravacions de converses en l’idioma matern i en altres idiomes, i se n’observen les reaccions. Quan senten l’idioma matern, els nadons mostren un increment d’atenció molt evident, que no es produeix en els altres casos.

En aquest treball, Minai i els seus col·laboradors van analitzar si durant el tercer trimestre de gestació els fetus ja comencen a adquirir un cert coneixement idiomàtic, i es van fixar en els ritmes lingüístics, que són propis de cada idioma. Van escollir els ritmes per un motiu molt simple: la paret uterina i la musculatura abdominal que l’envolta esmorteeixen els sons exteriors i fan que alguns puguin ser inaudibles per al fetus, que a més té l’oïda interna encara immadura. Això no passa amb el ritme. Les vibracions acústiques pròpies de cada ritme es transmeten molt bé fins a l’oïda interna del fetus i la fan vibrar. El que fins ara no se sabia és si aquestes vibracions tenen algun efecte sobre el cervell fetal, és a dir, si el fetus pot aprendre a reconèixer-les.

Per comprovar-ho, els científics van examinar l’activitat cardíaca dels fetus de 24 dones embarassades d’entre 35 i 39 setmanes de gestació amb una tècnica no invasiva anomenada magnetocardiografia. Aquesta tècnica permet monitoritzar els batecs cardíacs a través dels petits canvis magnètics que acompanyen els fluxos elèctrics procedents del cervell. Es va triar aquesta tècnica perquè se sap que el processament cognitiu provoca canvis en el ritme cardíac. D’aquesta manera, si un fetus reconeix els ritmes lingüístics i el seu cervell els aprèn, quan percebi que es canvia de la seva llengua materna a una altra experimentarà un canvi en els batecs del cor.

Les 24 mares de l’estudi eren monolingües de parla anglesa. En primer lloc, a totes se’ls va fer escoltar uns textos gravats en anglès, l’idioma matern dels seus fetus. Divuit minuts després, a la meitat de les mares se’ls va fer escoltar una altra gravació també en anglès, i a la resta una gravació en japonès. Totes les gravacions havien estat fetes per la mateixa persona, bilingüe en anglès i japonès, per evitar la interferència que podria provocar el canvi de timbre, propi de cada persona. Així, l’única influència sobre els fetus era el canvi de ritme.

El resultat va ser concloent: els fetus que havien sentit els dos textos en anglès no presentaven canvis significatius en el ritme cardíac entre la primera i la segona audició. En canvi, en els que havien sentit el primer text en anglès i el segon en japonès, el ritme cardíac s'havia alterat significativament la segona vegada, la qual cosa indica que eren capaços de reconèixer el canvi. Això implica que els fetus ja estaven aprenent el ritme propi de l'idioma matern, i en conseqüència, que l'ambient influeix en la construcció del cervell fetal, que adquireix els primers aprenentatges a través de la interacció amb l'exterior.

L'aprenentatge de dues llengües

En el cas de mares bilingües, té sentit preguntar si els fetus ja aprenen a distingir els dos ritmes o bé els confonen. I si, quan neixen, els tenen integrats de manera equivalent o en prefereixen un. En un treball realitzat amb mares gestants bilingües que parlen habitualment anglès i tagalo –l'idioma majoritari a les Filipines–, s'ha vist que, un cop han nascut, els nadons distingeixen perfectament els dos ritmes lingüístics quan senten parlar en qualsevol dels dos idiomes. En canvi, ignoren altres llengües, com també fan els nadons de mares monolingües amb qualsevol idioma que no sigui el matern. El bilingüisme, per tant, ja es pot començar a adquirir durant les últimes setmanes de gestació.

David Bueno és investigador de genètica de la UB i divulgador científic.

4 Anem o arribem a un hotel però entrem en una botiga

Albert Pla Nualart

Ara, 02/06/2017

http://llegim.ara.cat/opinio/Anem-arribem-hotel-entrem-botiga_0_1807619242.html

La gramàtica de l'IEC (GLC) ens diu (p. 727) que amb verbs dinàmics com *anar*, *arribar*, *entrar*, etc. "es tendeix a usar *en* per qüestió d'eufonia (evitar el contacte entre dues vocals)" davant formes com *algun*, *un* o *aquest*, si bé "també és normal l'ús de *a* ".

És possible que la doble opció es doni en certs registres o dialectes, però em sembla que l'estàndard –que aspira a ser més regular i endreçat– l'hauria d'evitar, sobretot si l'ús més general no l'abona.

En aquest sentit, jo diria que, mentre que amb *anar* i *arribar* l'únic que és normal és l'ús de *a* ("Vaig o arribo a un hotel" i no pas "Vaig o arribo en un hotel"),

el verb *entrar* no regeix ni exigeix la preposició *a*. Per això, enfront de “Vaig a la botiga” i “Vaig a una botiga”, l’ús tendeix a preferir “Entro a la botiga” i “Entro en una botiga”.

L’error, en aquest cas, és creure que la preposició que regeixen els tres verbs depèn del tret comú *situació dinàmica* i no d’un tret lèxic específic de cadascun, tan específic com el seu significat. Per molt que *anar*, *arribar* i *entrar* siguin tots tres dinàmics, diria que diem *anem a un lloc*, *arribem a un lloc* i *entrem en un lloc*. Així ho avala l’excel·lent diccionari Ginebra-Montserrat. El DIEC2, en canvi, només ho avala a mitges. Hi trobo dos “anar a un lloc”, un “anar en un lloc” i tres “anar en algun (lloc)”; dos “arribar a un lloc” i un “arribar en un lloc”; i, significativament, cinc “entrar en un lloc” i cap “entrar a un lloc”, tot i que sí que ens diu que una entrada “dona dret a entrar a un espectacle”. Potser seria bo que el DIEC2, com fa el Ginebra-Monserrat, es decantés per una opció quan tot apunta que l’ús s’hi ha decantat prou clarament.

De fet, el DIEC2 ja ha fet passos per regularitzar el règim preposicional d’altres verbs. Per exemple, arran de les esmenes que s’hi van fer a l’abril, on hi deia “Us convidem a participar a la reunió” ara hi diu “...en la reunió”. Admet implícitament que aquesta accepció del verb *participar* regeix sempre *en*. Són grans de sorra que contribueixen a construir un estàndard.

5 Saó

Teresa Tort @teresa_tort

Blog *Agafada al vol. Som les paraules que diem*, 14/05/2017

http://blocs.mesvilaweb.cat/ttort/?p=269597

Quan desitgem en silenci, tot resulta fàcil. Si no hem de traduir els nostres anhels en paraules, allò que volem ens sembla nítid. En canvi, explicar als altres què ens agradaria i a què aspirem pot demanar un esforç superb.

Quantes hores hem passat a les aules? En tots els espais que hem conegut plens de cadires i taules, presidits per una pissarra immensa i icones a les parets, hi hem esperat rebre informacions que es tornessen una mica de coneixement. Però, al cap dels anys, hem oblidat molt més del que recordem. I tot el que encara tenim guardat, no sabríem dir per què ho hem acabat arrossegant

amb nosaltres allà on haguem anat. Som el que hem continuat recordant a pesar del temps que hem viscut. Vet aquí. Per això, els records són tan valuosos.

Posar-se davant d'alumnes em sembla un exercici que comporta responsabilitat i molta exigència. Tot i això, de tant en tant prenc consciència que, de tot el que representa que s'haurà après, només se'n retindrà a la llarga una part ben petita. Així, doncs, si pogués demanar el que m'agradaria que s'emportessen els meus alumnes després de les hores en què haurem compartit espai i temps, seria una mica més d'amor i de respecte per la nostra llengua i –per què no?– per totes les altres llengües del món.

Precisament, aquesta setmana hem parat atenció a un aspecte que normalment no tractem a l'aula: la situació sociolingüística del català i la història que ens ha dut fins al moment actual. N'hem parlat poc, però hem fet algunes reflexions en veu alta i hem llegit un text que volia posar en relleu que continuem tenint una situació difícil per a esdevenir una llengua una mica pareguda a les llengües fortes que tenim al voltant. La reflexió venia de la pregunta d'un alumne arran d'un exercici sobre un text en la variant valenciana a partir del qual havíem d'identificar-ne els trets més representatius. Per què el català no té un model únic per a tot al territori? –qüestionava l'alumne. D'aquesta pregunta, hem reculat al 1918 i a la gramàtica de Pompeu Fabra i hem repassat els fets fonamentals que han condicionat la difusió de la llengua escrita en els territoris catalanoparlants fins als nostres dies (no oficialitat durant tres segles, dictadures i Guerra Civil al segle XX, divisió administrativa de l'àmbit lingüístic, intrusions de la política en la normativització lingüística, etc.). A més, hem dedicat una mirada a la situació que viu ara mateix el País Valencià, sense mitjans audiovisuals en la llengua pròpia des del novembre de 2013, per imperatiu legal. L'aïllament ens fracciona, mentalment i formalment. I aquí és on encara som ara.

Després de tot, el que m'ha sorprès més ha estat veure que bona part dels alumnes se sorprenien de descobrir un relat que no els era familiar. I aleshores m'he adonat que –a part d'aprendre les normes gramaticals sobre els pronoms relatius, que ara ens ocupen– m'agradaria que debats com aquests esdevinguessen la **saó** que fa créixer la voluntat compartida de tindre una llengua reconeguda i estimada a tot arreu on es parla.

La saó és l'estat de la terra, resultat d'una ploguda, que la fa particularment apta per a sembrar-hi i treballar-la. Així, doncs, aquest concepte és una metàfora perfecta per a expressar el meu desig, que implica un llarg procés: primer apareixen els núvols; al cap de no gaire retrunyen els trons; després cau la

pluja profitosa; més tard apareixen els tolls i es fa fang; finalment, la terra reté la saó que acabarà fent créixer l'herba i que alimentarà els troncs i les fulles dels arbres en forma de saba.

He dit un desig; l'he fet paraules. Amb el temps sabrem què en quedarà.

Vegeu també altres entrades al blog de l'autora: "Vós" (02/07), "Xona" (02/06/2017)

6 Famílies enllaçades

Magí Camps @MagiCamps

La Vanguardia, 29/05/2017

http://www.lavanguardia.com/vida/20170529/423018909250/families-enllacades.html

Les unions familiars són avui d'allò més diverses i, com que les parelles amb fills d'anteriors relacions són cada vegada més freqüents, bé cal denominar-les d'alguna manera. A algú se li va acudir fa anys de dir-ne "famílies reconstituïdes", un adjectiu amb matisos negatius tant per a la nova família com per a les famílies d'origen. Calia, doncs, trobar una nova manera de referir-s'hi, sense un nom connotat.

Així ho va veure l'editora Berta Rubio el 2009, quan cursava un màster sobre literatura infantil. Com que Rubio estava immersa en un procés de nova família, no se li va acudir cap altra cosa que fer el treball del màster sobre aquesta mena de famílies. Va descobrir que des del 1994 l'argentina Dora Davison les anomenava "familias ensambladas": "El castellà *ensamble* és una paraula provinent de l'enginyeria i al·ludeix al resultat de la unió, l'encaix de peces de diferent origen, que té com a resultat una unitat nova i diferent de les que li van donar naixement, però que conserva la forma anterior. També és una metàfora musical: els *ensembles* són obres musicals escrites per a un grup de solistes".

La denominació ha fet fortuna a l'Argentina i ja es fa servir en la documentació legal. En català, però, Rubio va veure que "famílies assemblades" podia donar a entendre una altra cosa. Hi havia altres opcions, com ara "famílies encaixades" o "acoblades", que tampoc funcionaven. Barrinant-hi, se li va acudir l'expressió "famílies enllaçades". Ho explica així: "Les famílies enllaçades estan unides per llaços que no són de sang, però que són llaços familiars, al cap i a la fi. Els infants que formen part d'una família enllaçada, sovint en tenen dues, de

famílies, i aquestes, entre elles, tenen un vincle, un enllaç". I afegeix encara que fer llaços no és fàcil i que cal molta paciència i molt d'amor perquè quedin bé.

L'entusiasme de Rubio també s'ha convertit en un recull de contes sobre les peripècies d'aquestes famílies: *Enllaçar-se i altres embolics* (Elpoblet Edicions), en què ha engrescat Montse Barderi, Jordi Cantavella, Jenn Díaz, Ramon Erra, Maria Escalas, Llort, Sebastià Roig, Elisenda Solsona i Laura Tejada a dir-hi la seva ficcionant aquesta realitat.

El Termcat acaba d'incorporar "família enllaçada" a la terminologia oficial, que se suma a les altres denominacions existents. Penso que és la que funciona més bé, més que el castellà *ensamblada*, que d'alguna manera perd la connexió amb les famílies d'origen. Jo proposaria que en aquesta llengua també es fes servir *familia enlazada*. I, per descomptat, esborraria el despropòsit de la *família reconstituïda*, que més que una família, sembla un complex vitamínic.

Vegeu també, del mateix autor, "La bandera prèmium" (*La Vanguardia*, 01/05/2017)

7 Aprendre a dir 'prendre'

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula*, 26/05/2017

http://red.levante-emv.com/joseplacreu/2017/05/26/aprendre-a-dir-prendre/

Hi ha certes qüestions lingüístiques en què pot resultar útil traçar un símil amb el famós dilema epistemològic de l'ou i la gallina, però no tant per a determinar què fou primer, sinó per a dirimir què hauria de prevaldre en casos de discrepància entre l'oralitat i l'escriptura. La disjuntiva podria plantejar-se en els termes següents: quan hi ha un desajust entre la forma habitual de pronunciar una paraula i la seua manera de representar-la gràficament, ¿què hauria de primar? ¿És l'expressió oral en estos casos el resultat d'una corrupció de la forma escrita fixada a partir de la tradició clàssica o de l'ètim originari? ¿O potser seria més correcte considerar que la forma oral d'un mot és el resultat de l'evolució natural de les llengües i que la forma escrita sovint representa l'anquilosament en un estadi anterior del procés evolutiu?

Este tipus de dilemes amb un embolcall d'aparença filosòfica poden ajudar a emmarcar la problemàtica, però rarament ens proporcionen una resposta plenament satisfactòria. Tot en part és veritat i, alhora, cada proposició, presa aïlladament en termes absoluts, pot resultar tremendament fal·laç. L'expressió oral i l'escrita responen a necessitats comunicatives diferents, i cada modalitat expressiva ha seguit la seua pròpia evolució. L'eclosió abrupta de les llengües romàniques enfront del llatí durant els segles IX-XII no és sinó el resultat de la necessitat de superar la profunda bretxa existent entre el que es deia i el que s'escrivia. Però el dinamisme de les llengües fa que tot seguisca el seu curs. Els problemes, sens dubte, poden ser semblants entre les diverses llengües, però les solucions són peculiars. Cada llengua, segons les pròpies circumstàncies, ha aplicat els seus mecanismes correctors per a pal·liar els ineludibles desajustos entre l'oralitat i l'escriptura. En alguns casos, s'han fet reformes ortogràfiques, procurant que l'escriptura no quedara fossilitzada; en altres, s'han establit regles de lectura flexibles per a harmonitzar les diferències entre el codi escrit i l'expressió oral espontània dels parlants.

En anglés o en francés, per exemple, qualsevol parlant té totalment assimilat que una cosa és el discurs oral, i una altra, la representació gràfica dels mots. Són dos nivells paral·lels, i cada un funciona amb les seues pròpies regles i convencions. Dins del nostre mateix sistema lingüístic, els parlants de certes varietats dialectals saben també perfectament que, encara que diuen [puzá], han d'escriure *posar*. La *o* àtona es transforma en *u* i la *r* en posició final s'emmudix. L'oralitat i l'escriptura s'encaixen a través d'un conjunt de regles ortoèpiques.

Però molts valencians, quan aprenen el codi escrit, tendixen a reproduir oralment, amb escrupolosa i artificiosa fidelitat, totes i cada una de les lletres que conformen cada paraula. La forma escrita de les paraules regix les seues referències de correcció lingüística, entre altres raons perquè ha arrelat profundament en ells el sentiment que no parlen bé la llengua en què s'expressen de manera habitual. La parlen amb fluïdesa, això sí, i es comuniquen perfectament amb totes les persones del seu entorn amb qui compartixen la mateixa llengua; però creuen, a pesar de tot, que no la parlen bé.

Precisament per això, per eixa falta de confiança en el propi parlar, molt sovint s'equivoquen, intentant emular el codi escrit. Pot paréixer una paradoxa, però és una realitat que es pot il·lustrar paradigmàticament amb el verb *prendre*. Tots els valencians, quan parlen espontàniament, en diuen [péndre]; però alguns, traslladant a l'expressió oral la *r* de la primera síl·laba que apareix en la grafia actual d'esta paraula, han passat a dir [préndre]. La realitat, amb tot, és

que el pas de la forma llatina *prēndĕre* a *prendre* donà lloc a una concurrència cacofònica de consonants vibrants en síl·labes travades contigües que es resolgué molt primerencament a través d'una dissimilació. O dit d'una altra manera més intel·ligible: *prendre* és un travallengües que els parlants solucionaren per la via ràpida emmudint una de les erres. El fenomen ve de lluny. El verb *prendre* ja apareix escrit sense *r* en la primera síl·laba en el *Llibre de la Cort del Justícia d'Alcoi*, que data de l'any 1263: «de la qual heredat ne véu **pendre** X sous al dit Ramon de Fenoses». I així és com ha continuat usant-se sistemàticament al llarg del temps. Vegem-ho en uns quants documents representatius d'èpoques ben diverses: «e véu que lo rey de França combatia la ciutat ab gran esforç per **pendre** vostre marit», Joanot Martorell, *Tirant lo Blanch* (1490); «**Pendre** una escudella de aygua de fenoll bollida y dos onses de mel», Pere Joan Porcar, *Coses evengudes en la ciutat y regne de València* (1585); «Y dava paraula sens contradir si era o no bona o rohín **pendre**-se-la», *El llibre de família dels Roig* (1688); «que no's ficara en si era guapo o no el que havia de **pendre** per marit», Lluís Galiana, *Rondalla de rondalles* (1769); «qu'en la campanya **pendre** part han promés», Constantí Llombart, *Poesies valencianes* (1872); «dir missa i **pendre** xocolate», Francesc Martínez i Martínez, *Coses de la meua terra* (1947)... Durant segles i segles hem dit ininterrompudament [péndre]. Eixa és l'única realitat incontestable.

I no sols els valencians emmudim la *r* de la primera síl·laba del verb *prendre*. En realitat, així és com es pronuncia en tot el domini lingüístic. A partir de les dades reportades, potser seria pertinent plantejar-se que, si eixa *r* no es pronuncia en cap lloc, ¿no hauria sigut més lògic suprimir-la de l'escriptura? Segurament, sí. I això és el que reclamà incansablement el filòleg Joan Coromines. Però el pes de l'etimologia i les solucions de les altres llengües romàniques (en francés, *prendre*; en italià, *prendere*; en castellà i en portugués, *prender*) féu que Pompeu Fabra, després de certes vacil·lacions (tant en el la seua *Gramàtica catalana* de 1912 com en el seu *Diccionari ortogràfic*, redactat en 1917, admetia la doble forma *pendre/prendre*), s'inclinara finalment per reintroduir esta *r* en la grafia de la paraula en el seu *Diccionari general de la llengua catalana* de 1932. I així és com s'ha mantingut quasi invariablement (amb l'excepció del *Gran Larousse català*, que acceptà la doble forma gràfica) en la tradició lexicogràfica posterior.

Amb tot, en el nivell oral, s'ha preferit de manera pràcticament unànime la pronunciació sense *r*. Així quedà plasmat en la transcripció fonètica [pɛ́ndrə] que donava el *Diccionari manual castellano-catalán / català-castellà* (1987), de Vox-Biblograf; i així ho revalidà també el *Diccionari ortogràfic i de pronúncia* (1990),

de l'Enciclopèdia Catalana; i exactament igual ha fet el portal lingüístic Ésadir, de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Des de l'òptica valenciana, també s'ha recomanat reiteradament la pronunciació [péndre], amb *e* tancada i emmudint la *r* gràfica de la síl·laba inicial, tant en el *Vocabulari castellà-valencià / valencià-castellà*, de Brúixola (1990), com en el *Diccionari valencià de pronunciació*, de Bromera (2001). I ara el *Diccionari normatiu valencià*, de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (2014), ha adoptat la mateixa solució, ratificant la normalitat com a norma.

No hi ha, per tant, cap raó que justifique la pronunciació cacofònica de les dos erres del verb *prendre*. S'ha d'escriure *prendre* i pronunciar [péndre]. I tampoc s'ha de pronunciar eixa *r* espúria en les formes dels temps verbals que presenten la concurrència de la consonant vibrant en síl·labes contigües, és a dir, el futur (*p[r]endré*, *p[r]endràs*...) i el condicional (*p[r]endria*, *p[r]endries*...).

La lliçó més important que caldria extraure d'esta història del verb *prendre* és que els valencianoparlants haurien de confiar molt més en la seua manera espontània de parlar. El cas de *prendre* no és una simple anècdota. Hi ha molts casos de discrepàncies entre el llenguatge parlat i l'escrit. És una dualitat normal en totes les llengües, que cal acceptar igualment en valencià amb total naturalitat. La grafia de les paraules és el reflex d'una tradició escrita que sovint es remunta al mateix llatí, i els models de pronunciació estàndard es basen, sobretot, en l'expressió espontània dels parlants. Tot admet matisos, és clar; però, sense entrar en detalls prolixos, en cas de dubte és preferible deixar-se guiar per la pronunciació general dels valencianoparlants abans que incórrer en pronunciacions fictícies totalment inversemblants.

8 Això de la igualtat lingüística

Ferran Suay @FerranSuay

Diari La Veu, 02/06/2017

https://www.diarilaveu.com/veu/74218/ llei-igualtat-linguistica

Al març de 2015, Acció Cultural del País Valencià presentà públicament el document 'Per una nova i efectiva llei d'igualtat lingüística', amb presència i suport de totes les universitats públiques valencianes. El document explicita quins són els principis bàsics i els àmbits en què cal aplicar l'àmpliament reconegut principi d'igualtat de tots els ciutadans.

És d'agrair que, posteriorment, la idea de la igualtat lingüística haja anat fent forat i que l'expressió siga ja d'ús comú. La Universitat de València, sense anar més lluny, ha fet un ús intel·ligent del concepte i l'ha incorporat a les campanyes de promoció lingüística, com ha fet també la Universitat Jaume I de Castelló.

Un dels esculls principals a l'hora d'exercir, fins i tot els nivells més elementals del principi d'igualtat aplicat a les llengües, és l'administració pública. El dret a expressar-te en un idioma, per bé que siga cooficial, no passa de ser lletra morta, si a l'altre costat hi ha algú que pot al·legar que no t'entén. És important repetir que això, generalment, és fals. Sabem que qualsevol persona d'intel·ligència normal, que domine l'espanyol, està capacitada per a entendre'ns quan li parlem en valencià. Tot això, però, és indiferent si els funcionaris no tenen l'obligació legal de ser capaços de comunicar-se en els dos idiomes oficials.

És per això que el recent acord per a incorporar la competència lingüística plena (saber el 100% dels idiomes oficials) a l'administració pública valenciana, ha estat un pas decisiu en el camí de la igualtat. La sintonia i la disposició favorable, tant de l'administració com dels sindicats, ha fet possible això, que no ho és tot, però n'és una part important.

Les relacions entre ciutadans, en canvi, no està ni pot estar regulada per normatives. El sentit comú, la flexibilitat i la bona voluntat de la gent, poden resoldre la interacció entre parlants de dos llengües distintes; especialment quan, com en el nostre cas, són perfectament intercomprensibles.

Cal entendre, però, què significa això de la igualtat lingüística. I cal estar en condicions de transmetre-ho d'una mandra entenedora. Jo propose la següent: igualtat lingüística vol dir que la gent que vol viure en valencià tinga els mateixos drets que la que vol fer-ho en espanyol. Es tracta, només, d'aconseguir, per als valencianoparlants, unes condicions que els castellanoparlants ja tenen plenament assegurades.

Hi ha, és ben cert, una diferència important: ells tenen plenament garantits els seus drets, tant al seu territori com al nostre; nosaltres només aspirem a tindre'ls garantits en el nostre. Amb això, ja consideraran que la igualtat també ens inclou i podrem pensar d'anar abandonant aquella frase tan popular que diu que tots som iguals… però uns són més iguals que altres.

Vegeu també, del mateix autor, "Igualtat lingüística a Europa" (*La Veu*, 08/06/2017)

9 No poseu pegues

Jaume Corbera

Blog *El do de la paraula*, 10/06/2017

http://dodeparaula.blogspot.com/2017/06/no-poseu-pegues.html

La pega (en mallorquí general pronunciada [ˈpəgə], en català central [ˈpɛgə]) és definida pel DIEC com a "substància negra o de color molt fosc, extraordinàriament viscosa, residu de la destil·lació del quitrà o de resines diverses", i com a tal és de sentit no comptable, usada normalment en singular, perquè se'n posa **molta**, **poca** o **gens**, però no se'n posa una, ni dues, ni tres, ni..., o cap. Pot usar-se en plural només en contexts en què es fa referència a qualitats de pega diferents (pegues de resines diferents poden ser de qualitat diferent). Aquest simple fet que *pega* s'usa normalment en singular ja és indici suficient, per a qui té un mínim de sentit de la llengua, que l'expressió avui tan sentida i llegida, promoguda a la descosida pels mitjans de comunicació catalans, *posar-hi pegues*, no té res de catalana; és un més de tants i tants elements espuris que avui dia campen per la nostra llengua com si poguessin lluir la més antiga genuïnitat. Però ¿i d'on surten aquestes *pegues*? "Si jo ho he sentit a dir tota la vida", dirà qualcú... ¿I quantes d'aberracions lingüístiques no hem sentit a dir "tota la vida"? ¿I què és la nostra vida dins la història de la llengua? És com el darrer minut dins la història del dia... No és precisament el millor argument per a defensar la genuïnitat d'una paraula, expressió o construcció.

Aquestes *pegues*, sortosament absents del DIEC, però desgraciadament presents a tothora en la parla de moltíssima de gent i dels mitjans de comunicació, i en la literatura moderna, no són altra cosa que el castellanisme *pegas*, plural de *pega* 'obstáculo, contratiempo, dificultad, reparo...' (DRAE), versemblantment aplicació metafòrica de *pega*, sinònim de *urraca*, segons l'erudita i raonada proposta de Joan Coromines al *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana* (III, 772). Coromines diu que en castellà aquesta *pega* no començà a escampar-se, des de Madrid, fins als anys 1930; i si ja és moderna en castellà ho és encara més en català: absent de tots els repertoris lexicogràfics catalans anteriors al segle XX i de totes les obres emblemàtiques del segle passat (DLC, DCVB, DECLIC, Pal·las...), no he trobat les *pegues* documentades per escrit fins el 1962 (*Els valencians pintats per ells mateix*, d'Enric Soler i Godes, p. 62):[1]

> El clavari de les festes de carrer estava ben considerat en el barri, i tenia la bona mà dreta per a resoldre totes les **pegues** que es presentaven al fer el programa de la festa.

Llavors el pròxim testimoni recollit és d'un número de la revista infantil *Cavall Fort* de 1965:

> Els grecs de l'illot atengueren els seus compatriotes amb tots els miraments. Els feren grans elogis de la terra on estaven i els invitaren a quedar-s'hi per sempre. El capità hi va trobar **pegues**. –Com voleu que ens quedem! Si en aquest tros de roca no hi ha terra ni per posar-hi el dit gros del peu.

I a partir de la dècada dels 70 comença a ser més i més freqüent.

El primer que en català denuncià aquesta intrusió forastera, si no vaig molt errat, va ser Aureli Cortiella al *Vocabulari de barbarismes* de 1981: "Posar pegues... Posar obstacles, posar entrebancs, posar dificultats" (p. 240), i ja es veu que no li feren gaire cas, perquè les *pegues* de cada vegada són més grosses i més freqüents.

Hi ha qui erròniament ha relacionat aquestes *pegues* intruses amb les expressions catalanes *pega* 'mala sort' i *de pega* 'de per riure, de mal èxit' (DCVB), les quals són extensions de la *pega* genuïna.[2] És evident, però, pel significat i per la modernitat de les *pegues*, que no n'hi tenen gens, de relació.

Amb una paraula, posau entrebancs, obstacles o emperons a tot allò que no us agradi, però no hi vulgueu posar *pega* ni, tampoc, *pegues*, que no són nostres. L'*ésadir* de la CCMA faria bé d'incorporar aquesta prescripció a la seva llista d'impropietats lingüístiques.

[1] *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*, de l'IEC. També n'és la següent citació.

[2] Per exemple, Pau Vidal al seu llibre *En perill d'extinció (100 paraules catalanes per salvar)*, Barcelona, 2005. Havent explicat el sentit de l'expressió *de pega* posa com a exemple del *pega* català un fragment d'Isabel-Clara Simó en què *pega* és el castellanisme aquí denunciat: «De ca la modista, anaven disparades a l'habitació que una cortina dividia en dos i que, segons creia, hi dormia la senyora Dolors. I allà la llengua anava de pressa, amb projectes, idees. I els pentinats, la roba interior. La roba de casa. La de viatge. Mai, la senyora Dolors, hi posà cap **pega**. Tot el contrari: si la xica deia que ja estava bé, es queixava de la seua modèstia» (Isabel-Clara Simó, *Júlia*, 1983).

10 El cotxe, el *coach* i el *coaching*

Antoni Llull Martí

Prenint el demble a les paraules. Defensa de la llengua, etimologia, història, curiositats (Palma: Documenta Balear, 2009)

Els mots d'origen hongarès que s'han introduït dins la nostra llengua són molt pocs i ens han arribat a través d'altres llengües intermediàries, normalment el francès o l'anglès. *Hússar*, *sabre*, *vampir* i poques més, però n'hi ha una, que si ho és, cosa que està en discussió, però que sembla que sí, resulta que és de les més usades i una de les que són objecte de més discussions: *cotxe*. Al castellà i al català ens degué arribar a través del francès *coche*, i diuen que prové del nom del poble hongarès de *Kocs* (pronunciat, aproximadament, *kotx*), ja famós en el segle XIV per la fabricació de carruatges. Entre els segles XV i XVI desenvoluparen un tipus de carruatge lleuger, de luxe, per al transport de persones, que a Hongria li donaren el nom de *kocsi szekér* 'carruatge de Kocs', el qual aviat tingué gran demanda a les corts europees. Els vienesos anomenaren aquest modern, aleshores, mitjà de transport, *Kutsche* (podeu llegir-ho *kútxe*, però la u possiblement es pronunciava més oberta que la nostra; per tant, quasi *kotxe*), imitant el nom del poble d'on provenia. Els francesos li digueren *coche*, els anglesos *coach* (llegiu *koutx*), els castellans i portuguesos *coche* i els catalanoparlants *cotxo* i *cotxe*.

Però vet aquí que dins el segle XIX els anglesos trobaren al mot *coach* una nova aplicació: la de tutor particular per a un estudiant de casa rica. La idea, possiblement, que va dur a aquest nom, fou que la tutoria facilitava el trajecte en el curs dels estudis, com si fos un *cotxe*. En una de les nostres rondaies, la titulada «Una al·lota deixondida», el protagonista, el rei disfressat de persona normal, anant a peu de Ciutat a Manacor, es topa amb un home manacorí que feia el mateix camí que ell, i li diu «si voleu venir amb mi vos deixaré colcar». L'home no va entendre això, li semblà un desbarat, posat que tots dos anaven a peu, però la seva filla, l'al·lota deixondida, li explicà que allò que li havia volgut dir era que donant-li conversa li ajudaria a passar el camí, perquè «conversant conversant, un no se'n tem des camí, casi bé com si el deixaven colcar dins un carro». Avui en dia s'ha internacionalitzant el mot *coach* per 'entrenador' en alguns esports, i en el món empresarial com a 'mestre' o 'tutor' que supervisa i aconsella aquell qui fa una feina, perquè la faci millor, sobretot en la formació de directius. A això se li diu *coaching*.

11 El catanyol es cura

Pau Vidal @pauetvidal

El catanyol es cura. *Interferències castellà-català* (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 68-70

La família primer de tot

EXEMPLE D'ÚS: «En saps **alguna cosa**, de la tieta? Fa mesos que no dóna senyals de vida.»

ÚS CORRECTE: «En saps **res**, de la tieta? Fa mesos que no...»

Promoció d'assegurances

EXEMPLE D'ÚS: «Si **mai** has portat moto, t'oferim un curset gratuït».

ÚS CORRECTE: «Si **no** has portat **mai** moto, t'oferim un curset...»

EXPLICACIÓ: La negació delata l'estructura mental de la frase que ha redactat el publicista, traduïda del castellà: «Si nunca has llevado moto...» Perquè, en català, si mai has portat moto és que ja en saps i un curset segurament és el que menys has de menester.

Vells amics

EXEMPLE D'ÚS: «La veritat és que no ens hem vist **molt**, últimament.»

ÚS CORRECTE: «La veritat és que no ens hem vist **gaire**...»

EXPLICACIÓ: En frases negatives, on diríeu *molt* digueu *gaire*.

Filosofia de cada dia

EXEMPLE D'ÚS: «Nietzsche no li tenia **massa** afecte, a Sòcrates.

ÚS CORRECTE: «Nietzsche no li tenia **gaire** afecte, a Sòcrates.»

EXPLICACIÓ: *Massa* vol dir 'més que no cal', també en les frases negatives. Si volem dir, simplement, 'molt' posem-hi *gaire*.

Conjunció no copulativa

EXEMPLE D'ÚS: «Val més deixar les coses **tal i com** estan.»

ÚS CORRECTE: «Val més deixar les coses **tal com** estan.»

12 Quaderns. Revista de Traducció

Sumari del número 24 (2017)

Institut d'Estudis Catalans. A cura de Joan Veny

Consulteu aquí el sumari complet, amb accés als articles en PDF

DOSSIER. ELS LLIBRES DEL MALL (1973-1988). UN CATÀLEG DE POESIA AMB MIRES EUROPEES

Presentació. Jordi Jané-Lligé

Les traduccions de poesia d'El Mall: un balanç. Pere Ballart

Edicions del Mall: una política de traduccions. Joaquim Sala-Sanahuja

Fem-ho nou! Les traduccions de poesia francesa a Edicions del Mall. Maria Dasca

Les traduccions de poesia en anglès de "Llibres del Mall". Jordi Mas

Traduccions del rus: *Els dotze i altres poemes*, d'Aleksandr Blok (1986). Ivan Garcia Sala

Traductors, editors i lectors. Ramon Pinyol i Balasch, Miquel Desclot, Jordi Llavina

ARTICLES

Sobre les traduccions de novel·la policíaca. Albert Jané

Notes sobre el conte en llengua anglesa a Catalunya durant la República. Teresa Iribarren i Donadeu

La relació de Joan B. Cendrós amb Henry Miller. Maria Dasca

Feliu Formosa: traductor i home de lletres. Heike van Lawick

La traducció de la transgressió lingüística del teatre quebequès al català i a l'espanyol. Política i gènere en *Les Belles-Soeurs*, de Michel Tremblay. Àlvaro Calero Pons

La importància de la formació d'intèrprets en llengües minoritàries: una anàlisi de la situació de les llengües cooficials de l'Estat espanyol com a estudi de cas. Robert Neal Baxter

Interpretació o mediació intercultural? El cas dels usuaris magribins dels serveis públics de salut. Lourdes Rubio, Meritxell Nogués

Las diez competencias fundamentales para la empleabilidad según egresados, profesorado y profesionales de la traducción y la interpretación. Paula Cifuentes Férez

EXPERIÈNCIES

Ramon Solsona i la llengua literària. Alexis Llobet

RESSENYES

Toledano Buendía, Carmen; Del Pozo, Maribel (ed.) *Interpretación en contextos de violencia de género*. Matías Adam Barrios

Galanes Santos, Iolanda; Luna Alonso, Ana; Montero Küpper, Silvia; Fernández Rodríguez, Áurea. *La traducción literaria. Nuevas investigaciones*. Patricia Sotelo Dios

13 Enllaços

- L'AVL defensa el Decret de Plurilingüisme (*Diari La Veu*, 26/05/2017)
- Marc Cros, L'IEC i el cercle viciós de la llengua (*El Temps*, 16/06/2017)
- Jordi Badia i Pujol, Una llengua de traca i mocador: diccionari de pirotècnia per a profans (blog *El clot de les Ànimes*, 23/06/2017)
- Josep Franco i Giner, Cautela (*Saó*, 29/05/2017)
- El lingüista Jon Landaburu rebrà el XXVII Premi Internacional Ramon Llull de Catalanística i a la Diversitat Lingüística (*VilaWeb*, 14/06/2017)
- Jordi Pueyo, Un professor de la Rovira i Virgili descobreix un nou tipus de morfema en català (*El País*, 22/06/2017)
- Valoració del procés de normalització del català a les Illes Balears (STEI Intersindical, 03/06/2017)
- El govern aragonès crearà una Acadèmia de la Llengua per defensar i promocionar el català (*Racó Català*, 01/06/2017)
- Carme Miquel, Valencià: qui discrimina és el PP (*Diari La Veu*, 30/05/2017)
- Gustau Nerín, Plataforma per la Llengua: El català avança, malgrat els atacs dels Estats (*El Nacional*, 12/05/2017)
- Núria Cadenes, Escànner a la política lingüística del Consell (*VilaWeb*, 17/05/2017)
- Xavier Aliaga, Els límits de la normalització lingüística (*El Temps*, 20/05/2017)
- Moisés Pérez, L'administració valenciana trau la llengua (*El Temps*, 23/05/2017)
- Marzà anuncia que recorrerà contra la suspensió del TSJ: 'Continuarem amb el mateix procediment' (*VilaWeb*, 24/05/2017)